

Tidsskrift

for

Landøkonomi.

Udgivet

af

J. C. la Cour.

5te Række.

~~~~~  
**Iste Bind.**  
~~~~~

Kjøbenhavn.

Førlagt af J. H. Schubothes Boghandel.

1882.

1887

1887

1887

1887

1887

1887

Indhold.

	Side
Forord. Af Red.	1
Landbruget i Danmark 1881. Af J. C. la Cour	18
Husdyrbruget i Danmark 1881. Af Konsulent P. Jessen	39
Mejeribruget i Danmark 1881. Af Landbrugskandidat Chr. Sonne	53
Danmarks Ud- og Indførsel af Landbrugsprodukter 1880—81. Af Cand. polit. Fr. Reck	80
Vejrliget i Danmark 1880—81. Af Cand. math. V. W.-Jantzen	94
Landbruget i Sverige 1881. Af Proprietær H. Zeuthen.	110
Landbruget i Norge 1881. Af Proprietær G. Wankel	115
Hvededyrkningsforholdene i Danmark. Af Dampmøller A. Bay	121
Diskussion herom i det kgl. Landh. Selsk.	143
Det kgl. Landhusholdningsselskabs Generalforsamling	159
Landøkonomiske Meddelelser fra forskellige Egne om Aaret 1881	182
Percheronhesten. Af Konsulent P. Jessen	209
Diskussion herom i det kgl. Landh. Selsk.	224
Ladestrukturer. Af Arkitekt Aug. Klein	233
Om den ondartede Lungesygge hos Hornkvæget og dens seneste Optræden i Danmark. Af Prof. C. A. Lindqvist	249
Om den milde Vinter 1881—82. Af Cand. math. V. W.-Jantzen	272
Danmarks Industri i Aaret 1881	276
Kapitelstaxterne for Aaret 1881	284
Agerdyrkningsberetning fra Begyndelsen af April	285
Foldangivelser	294
Hvorledes stille Udsigterne sig for Mælkeriprodukternes Værdier i de kommende Aar? Af Etatsraad Tesdorpf	301
Diskussion herom i det kgl. Landh. Selsk.	317
Om Anvendelse i Landbruget af Affaldsstoffer fra de store Byer. Af Assistent, Landbrugskandidat Maar	330
Diskussion herom i det kgl. Landh. Selsk.	351
En ny Magnesia-Kilde og Magnesias Betydning for Udnyttelsen af Latringjødning. Af Landbrugskandidat J. Uldall	366

	Side
Landøkonomiske Bemærkninger fra Vestjylland	375
Agerdyrkningsberetning fra Begyndelsen af Juni	383
Forsøg paa Mejerivæsenets Omraade. Af Docent N. J. Fjord 17de Beretning	397
A. Forsøg med Centrifuge, Is, Vand, Bøtter og Kjærning af Mælk, — udførte paa Ourupgaard ved H. P. Lunde	397
B. Sammenlignende Centrifugeforsøg, særlig mellem fire Cen- trifuger, — udførte paa Ourupgaard og	415
C. Forskjellige Forsøg med Centrifugedelev, Kraftmaalinger m. m., udførte paa Ourupgaard og Vestervigkloster ved J. Leegaard og H. P. Lunde	441
X Regnormenes Virksomhed ved Mulddannelsen, ved Docent C. T. A. Tuxen	457
Meteorologien i Landbrugets Tjeneste. Af Cand. math. V. Willaume-Jantzen	479
Om Saasæd og Radsaaning af Kornarterne. Af Proprietær J. B. Krarup	498
Delegeretmødet for den 15. danske Landmandsforsamling	509
Agerdyrkningsberetning	538
X Forsøg med Foderplanter og forskellige Frøblandinger til én- og fleraarige Græsmarker. Af Konsulent Lærer P. Nielsen	557
Diskussion herom i det kgl. Landh. Selsk.	610
Sukkerroedyrkning og Agerbruget i Hildesheim. Af Land- brugskandidat H. Espersen.	618
Anlægget af makadamiserede Veje. Af Skovrider V. Schleppe- grell.	637
Fortsatte Bidrag til Løsning af Spørgsmaalet „Melbyg og Glasbyg“: Af Laboratoriebestyrer Chr. Grønlund.	654
Centrifuge og Ismejeri. Diskussion i det kgl. Landh. Selsk.	701
Registre	705

Forord

til

5te Række af Tidsskrift for Landøkonomi.

Med dette Hefte begynder 5te Række af »Tidsskrift for Landøkonomi«, og ved Indledningen dertil turde det have sin Interesse at vende Blikket tilbage og kortelig fremdrage Hovedtrækkene i Tidsskriftets hidtidige Levnetsløb, saavel de reelle som de mere formelle.

Tidsskriftet begyndte at udkomme 1815 under Navn af »Landøkonomiske Tidender«; disse udgaves, som der sagdes paa Titelbladet, af »et Selskab i Sjælland«, men allerede i 2det Hefte findes en Oplysning om, at dette »Selskab« var »3 i Søllerød og Lyngby Sogne bosatte Jordbrugere« og i 3die Hefte findes en Notits, der lader formode, hvad ad anden Vej er stadfæstet, at disse 3 Jordbrugere vare Kammerraad J. C. Drewsen paa Strandmøllen, Pastor B. F. Rønne i Lyngby og Consul de Coninck paa Frederikslund ved Holte. I Indbydelsen udtale Udgifvørne: at de »landøkonomiske Tidender saavidt muligt kun skulle indeholde Originaler og saadanne Efterretninger, som ere byggede paa Erfaringer«; de opfordre indtrængende »hver tænkende og gavnelysten Agerdyrker til at meddele Skriftet deres Erfaringer og Udfaldene af deres Forsøg«; »Ordet skal overlades lige villig til den, der fornuftig gaaer frem efter Reglerne for den gamle Trevangsbrug, som til den, der dyrker overensstemmende med Grundsætningerne for Kobbeldriften; lige saa villig til den, der, bekjendt med Schwertz's fortræffelige Skrift, har udkaaret sig Belgiernes høje Standpunkt til Maal, som til Discipelen af den

ædle og uegennyttige Fellenberg, eller til den, der, bekendt med de Sandheder, den herømte Thåer har fremstillet eller belyst, handler efter Grundsætningerne af den rationelle Frugtvoxeldrift. Spørgsmaal, Svar og Gjensvar saavel som landøkonomisk Kritik indrømmes Plads, forudsat at denne blot er affattet med den fornødne Sindighed og Agtelse for anderledes Tænkende. Angreb paa Personer vil paa det bestemteste tilbagesendes, og Skriftet i enhver Henseende vogte sig for at antage et polemisk Udseende.« »Udgiverne søge aldeles ingen pekuniær Fordel ved dette Skrift. Den Pris, hvortil de levere det heftet, nemlig 5 RbmK Kvartaliter, bevidner noksom, at de end ikke have frygtet for at bringe den gode Sag et muligt Offer. At gavne Andre ved Anmeldelsen af nyttige Erfaringer og selv igjen at vinde ved at lære at kjende Forsøg, som andre Landmænd have anstillet eller Udfaldene af deres Bestræbelser — dette er det Maal, de have sat sig, det Ønske de nære.« »Enhver, der vil bære dette Skrift med Bidrag, behager portofrit at indsende dem til Hr. Boghandler Schubothé paa Børsen, med Udskrift: Til Udgiverne af landøkonomisk Tidende.« Saaledes lød Indbydelsen.

Det var i nogle af selve Landbrugets ugunstigste Aar, at Tidsskriftet begyndte; den langvarige og ulykkelige Krig var efterfulgt af Statsbankerotten, der bragte saa mangen Landmand til Betlerstaven; Skatternes Forøgelse og yderst lave Kornpriser osv. vare de sørgelige Vilkaar, hvorunder Agerbruget kæmpede. Det var saa voldsomme Storme med knusende Bølgebrud, der gjennem en lang Aarrække væltede sig ind over vort Agerbrug, at man ikke kan undres over, at de mest Ihærdige ofte ligesom bleve fortunlede og undertiden krampagtig grebe efter nye Hjælpemidler uden forud at klare sig, om Vilkaarene vare modne til at benytte disse eller ikke. Naar vi i Tidsskriftet paa hin Tid læse varme Anbefalinger for Vexeldrift og Sommerstaldfodring, da høre, som de senere Erfaringer viste, disse Raad ind under denne Kategori, men ved at sætte Sindene i Bevægelse ud over det gamle og tilvante, gjorde de og-

saa sin Nytte, og det saa meget mere, som Kritikken ikke udeblev.

I Begyndelsen maatte Udgiverne væsentlig stole paa deres egne Penne, fremmede Bidrag vare sjældne, og at de have havt en Forudfølelse af, at dette vilde blive Tilfældet, fremgaaer bl. a. deraf, at de Aaret, inden de begyndte, havde skrevet en Mængde Opsatser og Afhandlinger, som havdes i Reserve. Det er navnlig J. C. Drewsen og B. F. Rønne, der leverede de fleste Afhandlinger til de første Aargange og deri godtgjøre den Energi og livlige Interesse, hvormed de under ugunstige Vilkaar toge fat paa den selvvalgte, men vigtige Opgave. Efterhaanden droges imidlertid flere og flere Landmænd med, og fremkomme deres Bemærkninger end først i Form af Breve og Spørgsmaal, saa iklædes de dog snart en bestemt Meddelelsesform som Resultater af Erfaringer og Forsøg. I de første Aar er det foruden de allerede nævnte Driftsspørgsmaal (Vexeldrift, Kobbelfrug osv.) Meddelelser til Fremme af Kartoffelavl, 2rd Byg, Rødkløver, Hegn og Markfred, bedre Faareracer og lg., der lægge Beslag paa Opmærksomheden ved Siden af de almenøkonomiske Spørgsmaal: »Kan Agerdyrkning føde sin Mand?« »Kan den føde ham rigeligen?« »Hvilke ere de vigtigste Hindringer for Agerdyrkningens og derved for Danmarks Opkomst« osv. De landøkonomiske Tidender bringe ogsaa strax Meddelelser fra det kgl. Landhusholdningsselskab, hvis Virksomhed havde været stærkt lammet under Krigen, men som nu navnlig ved Præsidenten Justitsraad (senere Geheimekonferentsraad) J. Collins Bestræbelser atter tager Opsving; hans første Meddelelse i Tidsskriftet er den varme Mindetale, han holdt i Selskabet over dets 2 afdøde udmærkede Medlemmer Christian Colbjørnsen og Thomas Bugge, men navnlig fortjener at fremhæves den Tale, han holdt i Selskabets Møde d. 13de December 1815, og hvori han stærkt opfordrede til at gjøre Selskabets Møder til videnskabelige Samlinger, noget, der allerede var foreslaaet og bifaldet 1809, men paa Grund af den følgende ulykkelige Tid ikke

da blev gennemført. Ved Collins Bestræbelser bragtes denne Foranstaltning vel nu i Gang, men af Mangel paa brugbare Kræfter hensygnede den dog inden lang Tid; 30 Aar senere, da Tiden var moden, blev den taget op paa ny og lykkedes da fuldstændig, og Collins Tanke fik derved en gennemgribende Betydning for Tidsskriftets Indhold og Anlæg. Dels af denne Grund, og dels fordi det kan være nyttigt paa nærværende Tidspunkt at se, hvorledes den klart skuende Collin allerede den Gang vurderede Videnskabens Værd for det praktiske Landbrugs Udvikling, skulle vi her aftrykke hans Tale midt i Danmarks Ulykkestid:

»Anden Gang efter tilbagevendt Fred aabne vi vore Møder. Jeg kan ikke overtale mig til at foredrage de Sager, hvorover jeg skal indhente Selskabets Beslutning, uden i Forvejen at bede Dem, mine Herrer, laane mig nogle Øjeblikkes Opmærksomhed for vort Samfunds Tarv i Almindelighed.«

»I Forening med mange oplyste, driftige, djærve og vakre Mænd har jeg ofret dette Selskab ikke faa Timer af min — mig stundom sparsomt tildelte — Fritid. Med Glæde kalder eg mig disse tilbage. Fejlede jeg end undertiden i mine altfor sangvinske Forhaabninger og Ønsker om, hvad Selskabet burde være og kunde udrette, nu vel, saa hævede disse Forhaabninger, disse Ønsker mig op over det lave Standpunkt, hyorfra det Maadelige synes fortræffeligt, Puslerierne ansees for Mandomsfærd.«

»Gjerne, inderlig gjerne vilde jeg fremdeles arbejde for dette Selskab; at det kunde vorde nyttigt for det elskede Fædreland; at det kunde fortjene og beholde, ja stige i Regjeringens Yndest og vinde uskrømtet Agtelse og Tillid hos Statens første Embedsmænd og ædleste Borgere af alle Klasser og i alle Egne. Men, mine Herrer, uden Virksomhed, uden kraftig Virksomhed naa vi ikke dette Maal. I de 5 til 6 sidste Aar er ikkun lidet udrettet. Er Selskabet ikke gaaet tilbage, fremad er det ikke skredet. Krigsurolighederne, der droge Ardejdsmanden fra Plov og Værksted, og gjorde Statsmanden til Pligt at henvende sin Embedsvirksomhed paa Øjeblikkets Krav, maa undskylde det, men længere sømmer os

ikke dette Planteliv. Ringeagt og Forglemmelse vil vorde Selskabets Lod, hvis det ikke, efter sin Dvale, med Ungdoms Liv og Kraft træder frem paa Skuepladsen.«

»Og dette, Medborgere! kunne vi; thi vi besidde Evne. Indsigtsfulde, arbejdslystne Mænd tælle vi i vor Kreds. Efter min Embedsstilling i Selskabet opfordrer jeg Dem, mine Herrer: tænker, virker for Selskabets Hæder. En Liste over nogle Pengebelønninger, man har udstedt, grundfæster ikke Selskabets Navn. Bortsjænke nogle Rigsdalere for endel Grøfters Gravning, nogle Gjerders Rejsning, det kan enhver Mand, som ikkun er nogenlunde velhavende. — Men — naar Selskabets Domme, være sig over praktiske Foretagender, eller over Udarbejdelser saavel i den lavere som højere Økonomi, røbe Tænksomhed, Erfaring og Modenhed; naar dets med Beskedenhed fremførte Forslag til Forandringer i Brugsmaader eller Statsindretninger, vække Opmærksomhed, og tildrage det Kyndiges Agtelse, naar det kan vise et eller andet Værk, som skylder det sin Tilværelse — da er et Tegn fra det om dets Tilfredshed, hæderligt, — da bestræber man sig for at vinde et saadant, — da udretter Selskabet noget godt.«

»Det hører ikke for dette Øjeblik udførlig at udvikle denne Materie. Ved Sagernes Foredrag vil jeg faa Lejlighed til for en Del at berøre den. Kun ét maa jeg endnu anmærke. En, efter min Mening, væsentlig Betingelse for, at Selskabet kan vinde Agtelse, er, at vore Møder vorde, ikke blotte Forretningsmøder, men tillige og især videnskabelige Samlinger. Uforsvarligt vilde det være, om vi ikke med Fornøjelse og Taknemmelighed erindrede de mange indholdsrige og skarpsindige Betænkninger, vi have hørt forelæse saavel fra Selskabets Kommissioner, som fra enkelte af dets Medlemmer. Men saadanne Bidrag fremkaldes kun ved Forslag, som indkomme til Selskabet, eller ved Anmeldelser, som det erholder om et eller andet virkeligt eller tilsyneladende vigtigt Foretagende. De ere ikke sjældne Kritiker over maadelige Projekter. Deres Mængde og Interesse beroer paa noget udenfor Selskabet. Men blandt de Mænd, som her forene sig for Fædrelandets Agerbrugs og Kunstflids Fremme, maa der

være mange, som enten selv have gjort Opdagelser og Erfaringer, — eller over Andres Opdagelser og Erfaringer have gjort Bemærkninger, — hvis Meddelelse vil være en behagelig og nyttig Underholdning for de Øvrige, opflamme deres Virksomhed og udsaa mangt et frugtbart Sædekorn. Det er saadanne videnskabelige Samlinger. jeg anseer som nødvendige for Selskabets Anseelse. Og at faa i en Vinter 6 til 8 saadanne Møder i Stand, hvori en interessant Materie foredroges og debatteredes, nogle nye Modeller forevist — skulde dette ikke være opnaeligt — saa sige man hellere: det danske Landhusholdningsselskab har været.* —

Af mere bekendte Forfattere, der paa dette Tidspunkt sendte Meddelelser til Tidskriftet, skal foruden de anførte nævnes: St. St. Blicher, C. Dalgas, Pastor J. B. Krarup, N. P. Schøler, A. S. Ørsted, O. Lemvig og Fjellstrup, og Deltagelsen var snart saa livlig, at der i de 3 Aar fra 1815—17 udkom 7 Bind. Med det 8de Bind (1818) fremtraadte J. C. Drewsen som Eneudgiver, og efter tillige at have udgivet et 9de Bind 1819 sluttede han 1ste Række og begyndte allerede samme Aar paa 2den Række under Navn af

»Nye landøkonomiske Tidender«, med følgende Motto: »Ingen Erhvervskilde er bedre, overflødiger, behageligere eller den frie Mand værdigere end Agerdyrkningen«. J. C. Drewsen indleder 1ste Hefte af den nye Række med en kraftig Opfordring til Landmændene om at drage sig Andres Erfaringer og Videnskabens Resultater til Nytte og viser, hvad der i saa Henseende kan naaes. Imidlertid falde Bidragene kjendelig sparsommere, og vel støttes Udgivelsen ved, at J. Collin 1821 indtræder som Medudgiver, men Aarene vare for ugunstige, og efterat der i de 5 Aar 1819—23 var kommet 5 Bind, synes Udgivelsen næsten ganske at være standset maaske begrundet i de forøgede Krav, der paa saa mange andre Maader stilledes til de to Udgivere, der bl. a. i denne Periode i Forening med A. S. Ørsted udgjorde det Kgl. Landhusholdningsselskabs Præsidium. Fra 1824—27 udkom kun

2 Hefter af 6te Bind, og Etatsraad Collin og Kammerraad Drewsen overdrog da Udgivelsen til daværende Kopist (senere Justitsraad) J. C. Hald, der allerede fra 1818, da Professor J. W. Hornemann fratraadte sit Embede som Landhusholdningsselskabets Sekretær, havde besørget Selskabets Kontorforretninger og 1826 udnævntes til Selskabets Sekretær. Hald paakalder i sin Henvendelse til Læserne (6te Bind Side 247) Assistance »af indsigtfulde Landmænd og andre agtede Medborgere, hvem vort Landvæsens Fremme ligger paa Hjærtet«, »uden hvilken selv hans bedste Villie ikke vil kunne forslaa«. Det er en sand Opfattelse af egne Kræfter, der finder sit Udtryk i denne Henvendelse; han havde ikke og kunne ifølge sin Uddannelse ikke have nogen særlig udviklet Indsigt i Landbrugets Enkeltheder, han vilde derfor kun i begrænset Maal selv kunne blive Talsmand og Ordfører i Tidsskriftet, men paa den anden Side borgede hans Interesse for Agerbruget og hans ærlige, trofaste Flid og Stræben for, at han omhyggelig og efter bedste Evne vilde varetage den nye Virksomhed, og hans nidkjære Arbejde som Udgiver og Medudgiver af Tidsskriftet i de følgende 39 Aar har fuldt stadfæstet den Tillid til hans samvittighedsfulde, redelige Villie, de to indsigtfulde Mænd, Collin og Drewsen, havde næret ved at overdrage ham Tidsskriftet.

I Begyndelsen af 1828 udgav han da Slutningsheftet af 6te Bind, men først 1830 kunde han slutte det næste, 7de Bind, hvormed han da tillige sluttede 2den Række af de »Landøkonomiske Tidender«, for derefter under en ny Titel at begynde en ny Række.

Fra 1819 til 1830 udkom altsaa ialt kun 7 Bind af »Nye landøkonomiske Tidender«, og enhver, der kjender de sørgelige Aar midt i Tyverne, forstaaer de trykkede Vilkaar, hvorunder der ogsaa i Pressen arbejdedes. Dog kan denne Række ogsaa glæde sig ved Bidrag fra ansete Forfattere, af hvilke vi her skulle nævne, foruden flere af de tidligere fremhævede: Professorerne C. Viborg og Begtrup, Stutmester Nielsen, Skovrider J. Bang, Pastor

O. D. Lütken, Kammerjunker (senere Etatsraad) O. J. Rawert og Proprietær H. C. Valentiner; medens der i den første Periode kom mange Bidrag fra Præster, er disses Medvirkning efterhaanden bleven sparsommere. Af de Æmner, der i denne Periode særlig behandlede af Tidsskriftet, skal fremhæves Virksomheden for bedre Redskabers (Svingploves, Brakharvers) Udbredelse, Plovprøver og Præmiepløjninger, Fæsteretten og fri Forpagtning, industrielle Planters Indførelse og Udbredelse (Hør, Kommen), forbedrede Kartoffelbrænderiers Indførelse, Mærgling, Hedeplantning og raa Jorders Opdyrkning, ligesom der ogsaa rejste sig Stemmer for Forbedring ikke blot af Faareavlen men ogsaa af Kvægavlen, Kvægholdet og Smørberedningen.

Af Tidsskrift for Landøkonomi, som blev den Titel, J. C. Hald gav den 1831 paabegyndte nye Række, og hvis Forlag overtoges af J. H. Schuboths Boghandel, er der nu ialt udkommet 50 Bind, fordelt i 4 Rækker. Den første af disse omfatter 7 Bind, af hvilke det første udkom 1831 og 32 og de øvrige 6 i de følgende 6 Aar, ligesom der senere vedblivende hvert Aar er udkommet ét Bind. Den første Række, 1831—38, viser en temmelig tarvelig Deltagelse fra Landmændenes Side, hvad enten nu Grunden ligger i den samtidige Udgivelse af andre Tidsskrifter, i det Beslag, Amtsbeskrivelsernes Udgivelse lagde paa de skrivende Kræfter, i, at Landmændene gennem Trediverne og Fyrreterne, vare saa stærkt optagne af de praktiske Arbejder i Gaard og Mark, som i denne Periode havde en strygende Medbør, at de ikke kunde finde Tid til at bruge Pennen eller, muligvis Redaktionen har haft vanskeligt ved at finde de dygtige Kræfter, thi at den flittig har henvendt sig til Landmændene og anmodet dem om at meddele deres Erfaringer, synes at fremgaa af den store Mængde korte Meddelelser, denne Række af Tidsskriftet indeholder. At der ogsaa i denne Periode findes ansete Navne blandt Tidsskriftets Medarbejdere, følger af sig selv, og vi skulle som saadanne ny Tilkomne nævne: Generalkrigskommissær

J. V. Neergaard, Lektor G. C. With, Proprietærerne (senere Etatsraaderne) C. Neergaard, A. Valentiner og N. E. Hofman (Bang) samt Gaardejer C. Luno; men naar vi undtage en Del temmelig udførlige Afhandlinger om Hesteavl, om Landbygningers Indretning og Hoveriets Formindskelse samt de ovennævnte korte Meddelelser, optages Tidsskriftet i en overvejende Grad af Oversættelser af tyske og engelske Værker, af hvilke navnlig Schwertz's og Albr. Blocks Meddelelser indtage Hovedpladsen. Af Hensyn til Nutidens Bestræbelser skal endnu mindes om den opblussende Bevægelse herhjemme midt i Trediverne for Roesukkerkogning, i hvilken Retning Tidsskriftet bragte en Del Afhandlinger, af hvilke navnlig den af Cand. polyt. (nuværende Professor) Wilkens bør fremhæves.

2den Række af Tidsskrift for Landøkonomi begyndte 1839 og fortsattes uafbrudt med 1 Bind aarlig til 1852, altsaa ialt 14 Bind, udgivne af J. C. Hald. Vi kunne ikke nu paavise nogen bestemt Grund til at afbryde 1ste Række, da der var udkommet 7 Bind, og paabegynde en ny Række, med mindre det skulde være et Ønske fra Boghandlerens Side for derved at støtte Subskriptionen. I Virkeligheden er der ingen Forskjel paa 1ste Række og den første Halvdel af 2den Række; ikke blot Format, Arkeantal, Tryk og Udstyrelse ere aldeles det samme, men ogsaa Indholdet er væsentlig af samme Karakter, og de Bemærkninger, vi ovenfor have fremført om 1ste Række, gjælde derfor ogsaa i alt væsentligt om første Halvdel af den 2den Række. Men efterhaanden som vi naa hen i Fyrerne og ind i Halvtredserne, ændres Tidsskriftets Karakter lidt efter lidt, Oversættelserne blive betydelig færre om end endnu temmelig rigelige, og større selvstændige Originalafhandlinger forekomme hyppigere blandt de smaa Meddelelser og blandt de meget talrige Referater fra fremmede og indenlandske Landbrugsmøder, som især optage en stor Plads i de senere Bind. Af Spørgsmaal, der fortrinsvis ere paa Dagsordenen i Tidsskriftet i denne Periode, skulle

nævnes: Engvanding, Høring, Kartoffelsygdommen, Forbedring af Besætning, Smør og Ost, Planteernæring og Gjødningsstoffer (Ammoniak, Guano, Gibs) og i det sidste Aar: Dræningen. Men især er der to tildels beslægtede Retninger, der lægge stort Beslag paa Tidsskriftet i den sidste Halvdel af Perioden, det ene er Spørgsmaalet om Ordningen af en landøkonomisk Undervisning baseret paa Naturvidenskaberne, og den anden er det direkte Kjendskab til Udlandets Landbrugsforhold, der hentes hjem her til Landet ved de mange unge Kræfter, der med offentlig Understøttelse foretog længere eller kortere Rejser til disse Lande, særlig til England og Skotland. Slutningen af Perioden varsler derfor om en kommende grødefuld Tid, thi her fremtræder baade en Del yngre intelligente Landmænd, der vise sig i Stand til at gjøre Iagttagelser og fremsætte dem paa en vækkende Maade, og desuden en Række yngre, naturvidenskabelig uddannede Mænd, der bringe deres Kundskaber i Agerbrugets Tjeneste.

Foruden flere af de i den foregaaende Periode nævnte Medarbejdere, navnlig A. Valentiner, N. P. Schøler og N. E. Hofman (Bang), skulle her fremhæves Overkrigskommissær J. P. Hage, Cand. polyt. (senere Professor) B. S. Jørgensen, Proprietær (senere Kammerraad) N. B. Krarup, Docent (senere Professor) F. Liebman, Pastor J. C. Jensen, Kammerherre Riegels, Landstutmester Bardenfleth, Forpagter Duncan, Cand. (senere Dr.) Chr. Vaupell, Docent (senere Professor) C. Barfoed, Skovriderne Oppermann og Beermann, Cand. (senere Overlærer) Lacoppidan, Hof-Jægermester H. H. Lichtenberg, Arvefæster G. Schroll, Forpagter (senere Kammerraad) J. B. H. Andersen, Cand. phil., Landmaaler (senere Redaktør) E. Møller-Hølst og Dr. H. Krøyer. Denne Navneliste viser noksom, at Interessen for gennem Skrift at fremme Landbrugets Udvikling havde vundet betydelig Tilslutning. Naturvidenskaberne havde som bemærket begyndt at spille en stor Rolle i den saglige Behandling af Landbrugsspørgsmaal, og det var derfor nødvendigt,

at Udgiveren søgte sig Bistand i denne Retning ved som Medudgiver at optage en naturvidenskabelig uddannet Mand, hvoraf da naturlig tillige fulgte, at der maatte begyndes en ny Række.

3die Række af Tidsskrift for Landøkonomi begyndte da 1853 og fortsattes med 1 Bind aarlig til 1866, altsaa ialt med 14 Bind, udgivne af Assessor J. C. Hald og Professor B. S. Jørgensen, af hvilke den sidste ved sine Kundskaber, sin Uddannelse og sine omfattende Rejser i Ind- og Udlandet naturlig blev den egentlige Leder af Tidsskriftet i denne Periode, medens dog »gamle« Hald trofast hjalp med de Arbejder, der endnu laa for hans Kræfter. Tidsskriftets Karakter blev her ved i væsentlig Grad ændret. Om der end endnu, og navnlig i Begyndelsen, optoges en Del Oversættelser, stræbtes der dog fortrinsvis hen efter at bringe originale Afhandlinger, og Tiden herfor var nu langt gunstigere end tidligere. I det kgl. Landhusholdningsselskab blev J. Collins Tanke om videnskabelige Sammenkomster gjenoptagen, og nu var Tiden moden dertil, saa at vi se denne Foranstaltning uafbrudt fortsat op til Nutiden. Da det bestemtes, at Manuskriptet til de i Selskabet holdte Foredrag skulde meddeles i Tidsskriftet for derigjennem ogsaa at komme de fraværende Medlemmer og Offentligheden til Nytte, fik dette naturlig en stor Indflydelse paa Tidsskriftets Karakter, thi da Landhusholdningsselskabets Foredrags- og Diskussionsmøder efterhaanden blev det Sted, hvor nye Tanker, Forslag, Undersøgelser og Erfaringer paa Landbrugets mangesidige Omraade fortrinsvis bragtes frem som Meddelelse eller til Drøftelse, saa blev selvfølgelig Tidsskriftet, der blev Budbringer for vedkommende Forfatteres egne Fremstillinger af de omhandlede Æmner, at betragte som Kildeskrift for de vigtigste banebrydende Tanker og Iagttagelser i Landbruget, som ere komne frem i de sidste 30 Aar, og det er denne Egenskab, som fra da af har givet det dets Hovedpræg. Hertil maa føjes, at Tidsskriftet nu ogsaa fra en anden Side fik en værdifuld Støtte, nemlig fra den

til Landbruget knyttede Kreds af naturvidenskabelig uddannede Mænd, som fik Plads som Lærere ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, der oprettedes 1858. Da det tilmed var en gjærende Tid med nye Fremskridt i mange Retninger, og det tillige var en for Landmændene særdeles gunstig opadgaaende Tid, saa vil det skjønnes, at man fik Medbør til at overvinde mange af de gamle Fordomme mod »Theorien« og »Litteraturen«, og i Løbet af Perioden bar Tidsskriftet Vidnesbyrd herom ved en livlig Tilslutning fra Landmændenes Side. Som Æmner, der navnlig i denne Tid fremdroges og belystes, skal nævnes Dræningen, Mejerivæsenet, Husdyrbruget, Benyttelsen af kunstig Gødning og Vejrforholdene, og især modtog de 3 første Æmner en omfattende Behandling; men ved Siden heraf behandlede selvfølgelig ogsaa flere af de i forrige Periode fremdragne Spørgsmaal og belystes nu i Reglen paa en mere naturvidenskabelig Maade; af disse skal fremhæves Sædskiftet, Plantesygdomme, Landbrugsforsøg, Rodfrugtdyrkning, Hedeopdyrkning og Bygningsvæsen.

Endnu er der en Retning, hvori denne Række af Tidsskriftet brød en ny Bane, som senere er bleven fortsat og tillige adopteret af andre landøkonomiske Blade; vi sigte herved til Agerdyrkningsberetningerne, der, saavidt os bekjendt, ikke fremtræde i en saa ordnet og sammenarbejdet Form i Udlandets Landbrugspresse, idet denne væsentlig nøjes med at aftrykke de modtagne Specialberetninger eller Brudstykker af disse; hvorimod de af Tidsskriftet 1853 paabegyndte Agerdyrkningsberetninger ere sammenarbejdede Besvarelser af en Række Spørgsmaal, som hver Gang udsendes til alle Landets Egne, og hvorved der ikke blot faaes et nøje Kjendskab til Aarets og Afgrødens Vilkaar i de enkelte Egne, men hvorved der ogsaa samles væsentlige Bidrag til den omhandlede Tids Landbrugshistorie. Denne Indsamling af Beretninger medførte tillige, at mange Smaa bemærkninger, der tidligere fremtraadte som selvstændige Meddelelser i Tidsskriftet, nu her fik Plads, og vi se derfor disse Smaanotitser stadig

aftage i Tidsskriftet, der lidt efter lidt tabte sit tidligere Anstrøg af Diskussionsorgan, saa meget mere som »Ugeskrift for Landmænd«, der begyndte 1856, naturlig blev det Sted, hvor de modstridende Anskuelser mødtes, og hvor de kunde vente nogenlunde hurtig at komme til Orde.

Ligesom ved Omtalen af de forrige Rækker, skulle vi ogsaa her nævne de mere bekendte Forfattere, der have ydet Bidrag til denne Række, men skulle tillige af let forstaaelige Grunde kun nævne de allerede afdøde, nemlig: Hofjægermester A. W. Bech, Proprietær A. David, Konferentsraad C. N. David, Professor Eschricht, Konferentsraad G. Forchhammer, Cand. polyt. D. Hanne mann, Kammerherre F. Sehested, Lehnsbaron Zytphen-Adeler og Professor A. S. Ørsted, hvortil endnu bør føjes, at de i forrige Periode nævnte Mænd Etatsraad A. Valentiner og Dr. Chr. Vaupell netop i denne Periode udfoldede deres største landøkonomiske Forfattervirksomhed, hvorom ogsaa Tidsskriftet bragte mange Vidnesbyrd.

Efter 14 Aars Forløb ønskede Professor B. S. Jørgensen, hvis Tid og Kræfter nu i flere andre Retninger var bleven beslaglagt, at fratræde Redaktionen og overdrog da sin Plads i denne til Forstander J. C. la Cour, som allerede i flere Aar havde været behjælpelig med Redaktionen og navnlig med Agerdykningsberetningernes Udarbejdelse.

4de Række af Tidsskrift for Landøkonomi begyndte altsaa 1866, udgivet af J. C. Hald og J. C. la Cour, men allerede i Maj det følgende Aar døde Justitsraad Hald, efter paa 40de Aar at have været Tidsskriftets Udgiver, og J. C. la Cour har fra da af været Eneudgiver. 4de Række sluttedes med 1881 og omfatter 15 Bind. Tidsskriftet udvidedes samtidig meget betydelig, fra 24 à 30 Ark til 40 Ark, og medens det hidtil var udkommet i 4 Hefter aarlig, forandredes det nu til 8 Hefter, men iøvrigt skete ikke nogen væsentlig Ændring i den hidtil fulgte Plan; Foredragene fra Landhusholdningsselskabet ved-

bleve at danne en væsentlig Del af de originale Athandlinger, og Agerdyrkningsberetningerne fortsattes i den paa-begyndte Form, men de suppleredes yderligere ved Aarsoversigter, først for Landbrugets Vedkommende, senere ogsaa for Husdyrbrugets og Mejeribugets, og disse sidste støttedes direkte paa udførlige Vinter- og Sommerberetninger, som en ny Række af Korrespondenter stillede til Tidsskriftets Raadighed. Af nye Æmner, der bleve dragne ind under Tidsskriftets Behandling og Redegjørelse i denne Periode skal nævnes: Bidrag til vort Landbrugs Historie, Landets Ud- og Indførsel i de enkelte Aar, dets Handelsvilkaar, navnlig vor Afsætning til England, dets Produktion og Forbrug af kunstig Gjødning i en Række af Aar, Tørlægning og Tilkultivering af Søer og Fjorde, Beretninger om Redskabs- og Maskinprøver, samt en betydelig Række af Mejeriforsøg og Fedningsforsøg. Af tidligere Æmner har Tidsskriftet i denne Periode navnlig behandlet de forskjellige Midler til Plantekulturens Fremme, Rodfrugtdyrkning, bedre Saasæd, Græsmarker og Maltbyg, Sukkerroekulturen og endelig en Del Spørgsmaal vedrørende Kvægavl og Kvæghold. Hertil kommer, at Tidsskriftet i en Del Aar beskæftigede sig meget med Skovbruget og fremkaldte en stor Del Beretninger fra Forstmænd, hvorved efterhaanden Vilkaarene for et selvstændigt Skovbrugstidsskrift forberedtes og tilvejebragtes, saa Tidsskrift for Landøkonomi atter kunde opgive denne Sidegren, der i for sig havde for stor Betydning for mange Landejendomme og for Landet i dets Helhed, til at den ikke skulde have en fast Plads i Pressen.

Ialt er der altsaa hidtil udkommet 16 Bind af »Landøkonomiske Tidender« og 50 Bind af deres Fortsættelse: »Tidsskrift for Landøkonomi«. I nedenstaaende Oversigt ere de vigtigste Redaktionsfakta sammenfattede:

	Titel		Udgiver	Aar	Antal Bind	Ialt
I.	»Landøkonomiske Tidender«	{ Et Selskab i Sjælland	1815—17	7	} 9
	Do.	J. C. Drewsen	1818—19	2	
II.	»Nye landøkonomiske Tidender»	J. C. Drewsen	1819—20	2	} 7
	Do.	{ J. Collin og J. C. Drewsen	1821—27	3 $\frac{2}{3}$	
	Do.	J. C. Hald	1828—30	1 $\frac{1}{2}$	
III.	»Tidsskrift for Landøkonomi»	1ste Række	J. C. Hald	1831—39	7	7
IV.	Do.	2den Række	J. C. Hald	1839—52	14	14
V.	Do.	3die Række	{ J. C. Hald og B. S. Jørgensen	1853—66	14	14
VI.	Do.	4de Række	{ J. C. Hald og J. C. la Cour	1867—68	1 $\frac{1}{2}$	} 15
	Do.	Do.	J. C. la Cour	1868—81	13 $\frac{1}{2}$	

Efter saaledes at have ladet det hidtil udførte Arbejde passere Revue, skulle vi nu udtale os om den Plan, der er lagt for Arbejdets Fortsættelse i den nærmeste Fremtid.

Med 5te Række af Tidsskrift for Landøkonomi, der nu paabegyndes, vil der atter ske en Udvidelse med 4—6 Ark aarlig, og Tidsskriftet vil, hvad den ydre Udstyrelse angaaer, fremtræde i en tidssvarende Iklædning. Grundpræget for Tidsskriftet vil vedblive at være det samme som hidtil, nemlig at være Organ for større, omfangsrige og mere indgaaende Afhandlinger, i hvilke det enkelte Æmne ved grundig at behandles af særlig Sagskyndige maa antages at faa en blivende Betydning, hvad enten nu denne kjendes ved at lægge nøje Forstaaelse ind over de tilstedeværende Forhold, eller ved at forberede ønskelige Foranstaltninger og belyse den Vej, ad hvilken Landbruget i det Hele taget og de enkelte Landbrugsgrene i Særdeleshed bør søges udviklede. Tidsskriftet aspirerer altsaa vedblivende til at være et landøkonomisk Kildeskrift, og dette medfører da tillige, at det vil stræbe efter yderligere at udvikle den landbrugshistoriske Side, ved foruden de allerede tidligere indførte Aarsoversigter for Landbrug,

Husdyrbrug, Mejeri og Omsætning, tillige at bringe saadanne for flere andre af Landbrugets enkelte Grene, saasom Vejrforholdene, Maskinvæsenet, Landbolovgivningen, Plantefysiologien, Agerkulturkemien osv. Herved er tillige antydet, at det mere end hidtil vil søge at varetage den Opgave, der maa siges at paahvile det, nemlig at holde det store Antal unge Mænd, der aarlig udgaa fra vore Landbrugsskoler: Landbohøjskolen og de større Landboskoler, kjendte med, hvad Nyt af Vigtighed der kommer frem i de Sider af Kemien, Fysikken, Fysiologien og de andre Grundvidenskaber, som have særlig Betydning for Landbrugsstudiet, baade det Studium, den theoretisk uddannede Mand bør fortsætte i sin praktiske Bedrift, og det Studium der skal forny og udvikle Landbrugs lærerens Kundskab. Vi erkjende, at Tidsskriftet hidtil har forsømt denne Virkeretning, men det er meget vanskeligt at finde Medarbejdere hertil; de Bestræbelser, vi i saa Henseende flere Gange have gjort, have ikke ført til noget Resultat; nu have vi imidlertid erholdt Tilsagn i saa Henseende og haabe derfor paa at kunne gennemføre det.

Tidsskriftet vil vedblivende udkomme i 8 Hefter aarlig, men ligesom det ikke vil være muligt, at det, som undertiden ønsket, kan udkomme paa nogen bestemt Dag, saalænge Udgivelsen af det ikke kan være Udgiverens eneste Arbejde, hvorfor alt andet maa sættes tilside, saaledes vil det ogsaa ofte være nødvendigt at lade udgaa Dobbelthefter, navnlig naar der er holdt en større Mængde Foredrag i Landhusholdningsselskabet, og disses Offentliggørelse selvfølgelig ikke bør forhales eller rette sig efter Tidsskriftet, men dette efter dem. —

Vi kunne ikke slutte dette Forord uden at bringe Tidsskriftets Tak til alle de Mange, der paa forskjellig Vis have støttet det i Aarenes Løb. Denne Tak rettes først og fremmest til det kongelige Landhusholdningsselskab, der ved at benytte Tidsskriftet som sit Organ giver det en Støtte og Betydning, som det ikke noksømt kan værdsætte, især efter at de fleste af Tidsskriftets tidligere Subskri-

benter ere gaaede ind som Medlemmer af Landhusholdningsselskabet, hvorved Tidsskriftets direkte Subskribentantal er sunket ned til et Par Hundrede. Dernæst rettes Takken til alle dem, der ved deres Afhandlinger og Meddelelser have sat Tidsskriftet i Stand til, som skeet er, at hævde sin Plads i den landøkonomiske Litteratur, en Tak for alle de velvillige Besvarelser, vi i Aarenes Løb have modtaget paa Spørgsmaal udsendte til Videnskabsmænd, Landmænd og Fabrikanter, og ikke mindst til alle Tidsskriftets Korrespondenter, af hvilke mange lige siden 3die Rækkes Begyndelse, altsaa nu paa 30te Aar, trofast vedblive til hvert Hefte at forsyne Redaktionen med det nødvendige Materiale til Agerdykningsberetningerne. At det naturligvis er Forfatternes og Korrespondenternes varme Interesse for det danske Agerbrugs Udvikling, og ikke personlig Velvillighedshensyn overfor Redaktionen, der sætter dem i Stand til saa udholdende og usvækket at yde Tidsskriftet Bistand, ere vi os fuldkommen bevidste, men den er derfor ikke mindre værdifuld, og vi vide intet bedre Ønske at udtale for den nu begyndte 5te Række, end at denne hos Landbrugets Venner maa finde samme Velvillie og Støtte, som dens ældre Søkende fandt; det er da vort Haab, at det ogsaa skal lykkes den at bidrage til et sundt og kraftigt Landbrugs Udvikling her i Landet, et Hovedvilkaar for at vort Landbrugs Arbejdere, de store med de smaa, skulle kunne nyde et lykkeligt Velvære samtidig med at hele Folket styrkes.

Red.